

AMICS I AMIGUES DE LECTURA

Maribel de la Cerda Toledo maribeldelacerda@ub.edu

Xus Martín Garcia xusmartin@ub.edu

Josep Maria Puig Rovira joseppuig@ub.edu

Departament de Teoria i Història de l'Educació
Facultat de Pedagogia
Universitat de Barcelona

Resum

Amics i amigues de lectura és una experiència d'aprenentatge servei en la que alumnes de l'assignatura de Teoria de l'Educació de les Facultats de Pedagogia i Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona ajuden a millorar la competència lectora i a gaudir llegint a alumnes de diferents centres de Primària i Secundària. L'experiència es realitza en col·laboració amb el programa Èxit del Consorci d'Educació de Barcelona i el projecte Una altra lectura de la Fundació Adsis.

Amics i Amigues de lectura

“...pedimos a la educación superior que contribuya con una preparación general para formar ciudadanía, no solo una preparación especializada para una carrera.”

M.C. Nussbaum: *El cultivo de la humanidad*.

Girona, novembre del 2009

1. Introducció

Amics i amigues de lectura és una experiència d'aprenentatge servei en la que alumnes de l'assignatura de Teoria de l'Educació de les Facultats de Pedagogia i Formació del Professorat de la Universitat de Barcelona ajuden a millorar la competència lectora i a gaudir llegint a alumnes de diferents centres de Primària i Secundària. L'experiència es realitza en estreta col·laboració amb el programa *Èxit* del Consorci d'Educació de Barcelona i el projecte *Una altra lectura* de la Fundació Adsis. Tal com era previsible, rebre aquest recolzament en la lectura resulta positiu per els nois i noies, però oferir-lo és també una experiència d'aprenentatge pedagògic, personal i cívic molt rica per a l'alumnat universitari.

Tot seguit, amb la finalitat d'oferir una visió global entorn el projecte que presentem a la comunicació, adjuntem una síntesi de tres qüestions que considerem bàsiques per entendre la proposta: el que es pretén assolir, l'aportació que fa l'alumnat universitari i els aprenentatges que amb ella es generen.

1.1. Què es pretén assolir amb el projecte?

L'objectiu principal del projecte *Amics i Amigues de lectura* és millorar la formació de l'alumnat a partir de la metodologia de l'aprenentatge servei¹. Així, la proposta que s'ofereix a l'alumnat de les diferents Facultats persegueix diferents finalitats essencials: fer ponts entre el coneixement acadèmic i l'experiència pràctica, oferir la possibilitat als alumnes de viure en la pròpia pell el que vol dir fer d'educador i, finalment, contribuir a l'educació per a la ciutadania dels futurs professionals. Per a assolir aquestes finalitats, al projecte s'articulen quatre elements claus: experiència, servei, reflexió i formació. La participació en el projecte esdevé per l'alumnat una experiència viva i significativa per diversos motius. En primer lloc, els estudiants poden accedir a la realitat i mirar-la amb uns altres ulls ja que hi van com a mestres. En segon lloc, realitzen un servei que es basa en una ajuda, la qual contribueix a millorar la competència lectora dels nois i noies. Finalment, a partir de la reflexió i la sistematització que es porta a terme a les aules amb el professorat universitari implicat, es permet vincular teoria i pràctica.

---

¹ PUIG, J., BATLLE, R., BOSCH, C. i PALOS, J.: *Aprenentatge servei. Educar per a la ciutadania*. Barcelona, Octaedro, 2006. MARTÍN, X. i RUBIO, L.(Coord.): *Experiències d'aprenentatge servei*, Barcelona, Octaedro, 2006. AAVV: *Aprendizaje y servicio solidario en la Educación Superior y en los sistemas educativos latinoamericanos*, Buenos Aires, Ministerio de Educación, Ciencia y Tecnología, 2004. ZLOTKOWSKI, E. (Edit): *Successful Service Learning Programs. New Models of Excellence in Higher Education*, Bolton (MA), Ander Publishing Company, 1998. JACOBY, B. And Associates: *Service-Learning in Higher Education*, San Francisco, Jossey-Bass, 1996.

Però, a banda d'intentar oferir una bona oportunitat formativa a l'alumnat universitari, amb la proposta també es pretén contribuir a pal·liar una necessitat: el dèficit lector detectat en una part important de la població. Actualment un dels dèficits escolars que manifesten molts dels nostres alumnes, està relacionat amb la competència lectora. I, com per tots és sabut, llegir i entendre el que es llegeix són elements clau en l'educació i la formació de les persones. Amb això, l'experiència que presentem parteix de la identificació d'una necessitat que mestres i especialistes en educació consideren crucial: millorar els nivells de lectura de la població escolar. I aquest és el repte al que s'enfronten els alumnes universitaris.

A partir de tot l'explicat fins ara, podem veure com a través de l'experiència dels *Amics i amigues de lectura*, es configura una activitat que permet integrar dos components que considerem com a bàsics: el formatiu i el cívic. Els alumnes de la Facultat, a l'aula aprenen i reflexionen amb el professorat entorn qüestions bàsiques relacionades amb l'assignatura i l'experiència. Amb el seu treball educatiu directe, adquireixen competències, coneixements i habilitats bàsiques per a la seva futura professió. I, a més, a partir d'oferir un servei a la comunitat es troben immersos en una pràctica carregada de valors i d'exercici de la ciutadania.

1.2. Què aporten els estudiants universitaris?

Com hem vist, per contribuir a fer front al dèficit lector, des de les aules universitàries s'ha dissenyat una experiència d'aprenentatge servei centrada en el reforç de la lectura a alumnes de primària i de primer cicle de l'ESO. Els encarregats de dur a terme el servei són joves universitaris de les Facultats de Pedagogia i Formació del Professorat. L'experiència es proposa dins d'una assignatura obligatòria en la que es treballaran continguts relacionats amb el servei que es fa a les escoles. Els alumnes de la universitat dediquen unes dues hores setmanals al reforç de la lectura. L'activitat es fa en centres d'Educació Primària o Secundària i està pactada amb el professorat dels alumnes que reben el servei. A començament de curs s'assignen un o dos alumnes "petits" a cada universitari i aquesta agrupació es manté, en la mesura del possible, fins el final de l'experiència. Els eixos al voltant dels quals s'estructura el servei realitzat pels universitaris són: el reforç de la lectura, el treball per parelles i la relació personal.

- *Reforç de la lectura.* L'activitat de servei que ofereixen als alumnes universitaris es un reforç de la lectura a nois i noies d'escoles i instituts. Els objectius del servei són principalment dos: augmentar el nivell de rapidesa lectora –molts dels infants

es troben en nivells molt baixos–, i millorar la comprensió del llenguatge escrit. Per fer-ho cada jove universitari disposa d'uns materials i d'un temps destinat a treballar amb els seus alumnes. Els materials acostumen a estar seleccionats pels mestres, si bé en ocasions són els propis universitaris qui trien els textos apropiats al nivell dels nois i noies amb els que fan el servei.

- *Treball parelles.* El fet que cada universitari faci el reforç de lectura només a un o dos alumnes alhora, li permet donar una atenció altament individualitzada a cada infant. El ritme de la lectura, les aturades per clarificar el significat d'alguns conceptes o la pronunciació de determinats fonemes depenen gairebé exclusivament del nivell de cada noi o noia. D'altra banda, el treball per parelles incrementa el temps que cada alumne petit pot llegir en veu alta, element clau a l'hora de millorar la rapidesa lectora.
- *Relació cara a cara.* Es prou coneguda la importància de les relacions personals entre educadors i alumnes en el procés d'aprenentatge d'aquests últims. L'estabilitat de les agrupacions en l'activitat de reforç de la lectura permet als joves universitaris establir lligams afectius amb els seus alumnes. La relació cara a cara que proporciona la dinàmica centrada en un o dos subjectes, afavoreix intervencions destinades a animar els nens i nenes a continuar millorant, reconèixer els seus progressos, i també guanyar-se el seu aprecí i confiança. De fet, la cura de les relacions personals és un aspecte bàsic del servei.

1.3. Quins aprenentatges es generen?

El reforç a la lectura a més d'un servei a la comunitat és una activitat de formació molt significativa pels alumnes que estudien a la universitat. La complexitat de l'experiència fa impossible elaborar un llistat precís dels aprenentatges que cada jove realitzar al llarg de l'activitat. Tot i això podem establir tres nuclis que agrupen diferents aprenentatges: competències professionals, coneixements pedagògics i habilitats personals, socials i cíviques.

- *Competències professionals.* Per a la majoria d'alumnes de la Universitat, el reforç de la lectura en les aules escolars és la primera responsabilitat "professional" que assumeixen dins d'una institució educativa. La realització d'aquest servei els exigeix posar en pràctica diverses habilitats. Algunes s'apliquen a consciència i amb intenció, d'altres en canvi s'utilitzen sense tenir clara consciència que s'estan usant, de tal manera que els aprenentatges que s'obtenen depassen els que es poden preveure a priori. Algunes de les adquisicions competencials més

significatives són: perdre la por a tractar amb infants, fer-se respectar, aprendre a adequar el material i la metodologia als nivells de lectura dels alumnes, detectar dificultats sobre la marxa i solventar-les, usar tècniques i metodologies que motivin a la lectura, empatitzar amb la situació dels nois i noies, entendre'ls i saber posar-se en el seu lloc o, per acabar aquest llistat tentatiu, buscar estratègies que permetin fer el reforç de la lectura amb dos nens que es troben en nivells lectors diferents.

- *Coneixements pedagògics.* Hi ha un conjunt d'aprenentatges que es realitzen en paral·lel al temps destinat al reforç de la lectura, però que estan del tot vinculats a l'experiència del servei. Des de les assignatures on s'ubica l'activitat d'aprenentatge servei, s'intenta realitzar dues feines complementàries: 1) reflexionar sobre el que han viscut durant el servei i 2) posar en contacte els alumnes amb coneixements que els permetran entendre millor el que han realitzat. Resulta fonamental per optimitzar el rendiment formatiu de l'experiència destinar temps a reflexionar sobre el què ha passat, sobre les dificultats que han sorgit o sobre la reacció dels nois i noies davant cada intervenció. Aquesta reflexió és una nova font d'experiència que permet a cada universitari construir nous coneixements a partir del treball directe a l'aula. Per altra part, les lectures i les aportacions del professorat sobre estratègies per treballar la competència lectora i sobre altres temes relacionats amb l'activitat constitueixen també una font important d'informació significativa.
- *Habilitats personals, socials i cíviques.* Sense poder fer encara una avaluació suficient de l'impacte de les activitats d'aprenentatge servei en els alumnes universitaris, tot sembla indicar que es produeixen guanys en diferents nivells. Des d'un punt de vista personal serveix per aclarir l'encert o desencert en la elecció de carrera i de futura professió. En una part important dels alumnes, ha servit per aclarir la naturalesa de la feina que suposa la professió docent. També els ha servit per desenvolupar l'autoestima i un millor coneixement de sí mateixos. Des d'un punt de vista social, permet entrenar la capacitat de treballar en equip i establir relació de col·laboració amb altres professionals. Per últim, en alguns casos s'ha despertat una notable consciència cívica, en especial referida al sentit de l'activitat, a la seva utilitat i a les moltes necessitats que encara no és possible satisfer. En definitiva, es desenvolupa una certa consciència crítica i una visió política més afinada.

2. Descripció del projecte

Aquest punt de la comunicació el destinarem a sistematitzar l'experiència dels *Amics i Amigues de lectura* per tal de veure el detall de la realització d'un projecte d'aquesta naturalesa.

2.1. Antecedents

L'experiència que presentem té els seus orígens en un projecte pilot anomenat *Una altra lectura* que es va dur a terme a la Facultat de Pedagogia durant el curs acadèmic 2006-2007. Gràcies al treball conjunt del Departament de Teoria i Història de l'Educació i la Fundació Adsis, es va organitzar una proposta de reforç de la lectura entre els alumnes de pedagogia i els d'una escola del barri del Carmel. La finalitat de la iniciativa era donar resposta a una necessitat detectada al barri: contribuir a pal·liar el fracàs escolar derivat de la manca de la competència lingüística dels nens i nenes del barri, i fer-ho a partir del treball de reforç de la lectura realitzat pels alumnes de la Facultat. A més, a partir d'aquesta activitat es volia propiciar que els alumnes universitaris de primer curs adquirissin un contacte amb la realitat educativa, a la vegada que assolissin uns coneixements bàsics tot vinculant teoria i pràctica. Fou així com, a partir de trobades periòdiques, del consens entre els agents implicats i del treball conjunt, es van configurar els elements del projecte: les accions a desenvolupar, la població destinatària, la temporalització i les responsabilitats que havia d'assumir cada part.

Després d'aquesta fase prèvia, a principi de curs, es va oferir la possibilitat de participar a alumnes de primer de Pedagogia que cursaven l'assignatura de Teoria de l'Educació i a alumnes de primer de l'Ensenyament de Mestre Especialitat en Educació Primària que cursaven l'assignatura de Teories i Institucions Contemporànies. La rebuda d'aquesta iniciativa per part de l'alumnat universitari fou molt positiva, i el número de voluntaris va superar les expectatives del professorat. Durant tot el curs escolar, els voluntaris van assistir al centre un dia a la setmana durant una hora, per realitzar una tasca de reforç i d'acompanyament de la lectura a l'aula amb els i les alumnes de cicle mitjà de l'escola del Carmel.

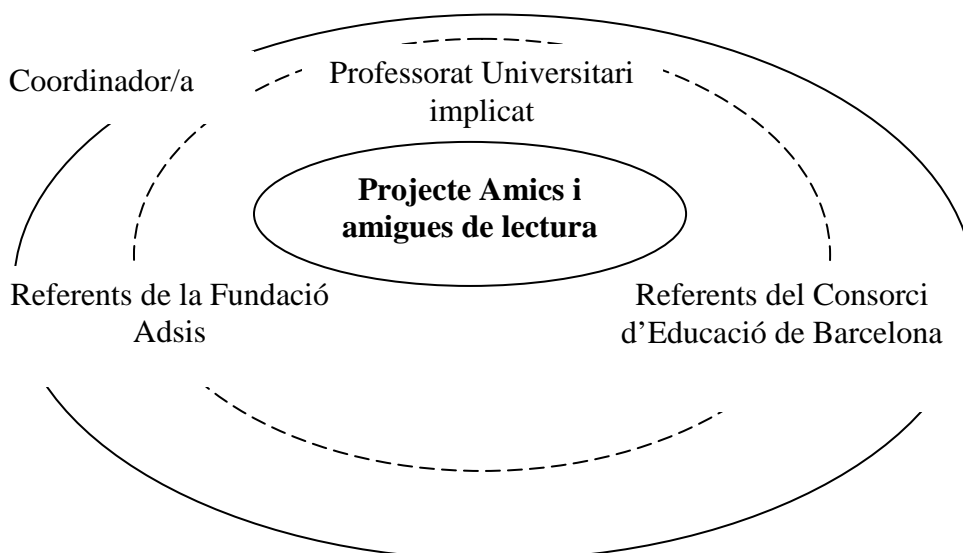
Paral·lelament, a les classes de les Facultats respectives i amb el professorat corresponent, es relacionaven els aprenentatges generats en la pràctica amb qüestions conceptuals, tot propiciant la construcció de coneixement i l'adquisició d'aprenentatges significatius. Pel que fa a l'avaluació de l'activitat, es va realitzar a partir de la memòria autobiogràfica sobre l'experiència que van escriure els alumnes i

de dues trobades al final de cada quadrimestre en la que van participar totes les parts implicades i que va orientar-se a la celebració, l'agraïment i la valoració.

Donats els bons resultats d'aquest projecte pilot i dels beneficis que d'ell es van derivar, tant pels alumnes de la Facultat i pels nens i nenes dels centres, com per la pròpia escola i per la Facultat, a finals de curs, es va decidir continuar amb l'experiència durant el següent any i, a més, intentar ampliar l'oferta. L'ampliació es va assolir a través de la participació en el projecte *Èxit* del Consorci d'Educació de Barcelona. Aquest projecte es troba dins un programa que intenta millorar l'èxit escolar a l'Educació Primària i Secundària a partir de diferents mesures: el reforç escolar, els tallers de diversificació curricular en contextos no escolars i el projecte de Vida Professional. Els alumnes de la Facultat participarien dins el projecte de reforç escolar, en el que antics alumnes dels centres de secundària, anomenats com amics grans, fan de tutors de nois i noies de cycle superior de Primària i dels primers cursos de l'Educació Secundària Obligatòria.

2.2. Planificació del projecte

Durant els darrers mesos del curs 2006-2007 es va començar el procés de planificació i preparació del projecte per al curs següent. En aquest moment de l'experiència calia que el projecte fos compartit per tots els agents implicats i que s'adaptés a les diferents situacions i institucions que l'acollirien. Per tal d'assolir aquest objectiu bàsic i amb la finalitat d'unificar recursos, esforços i, en definitiva, per compartir unes fites comunes, es van fer diferents trobades i reunions amb cadascuna de les entitats implicades: es van iniciar les relacions de partenariat tan importants quan s'empra la metodologia de l'aprenentatge servei.

En aquesta primera fase, el projecte va comptar amb la participació de quatre agents bàsics: el professorat universitari, els referents de la Fundació Adsis i del Consorci d'Educació de Barcelona i la coordinadora de la Universitat. Pel que fa al *professorat universitari* està integrat per tots aquells docents que imparteixen l'assignatura de Teoria de l'Educació i que tenen un paper essencial en el seguiment de l'alumnat, la resolució de dubtes i problemes. A més, són els encarregats de dirigir les activitats a l'aula, propiciar la reflexió en els alumnes i fer la seva avaluació. El *referent de la Fundació Adsis* és la persona que permet el contacte entre la Universitat i les escoles del barri, i a més és qui concreta les necessitats percebudes des de l'entitat social i els propis centres educatius. Els *referents del Consorci d'Educació* mantenen un paper similar a l'anterior, però a més d'intervenir en el procés de vinculació entre centres educatius i la Universitat, tenen una funció essencial en l'articulació del projecte dels *Amics i amigues de lectura* dins el *Projecte Èxit de Reforç Escolar*. Finalment, cal destacar també la *coordinadora de la Universitat* que realitza un conjunt de funcions que la converteixen en una de les figures imprescindibles en totes les fases del desenvolupament i implementació del projecte.

A continuació, adjuntem un quadre resum en el que s'expliciten les accions que es van desenvolupar amb les parts implicades en aquesta fase del projecte. En el cas de la coordinació, i degut a la importància i especificitat de la seva tasca, es fa referència també a funcions que s'han realitzat durant tot el procés.

Accions desenvolupades pels diferents agents implicats	
Professorat de l'assignatura Teoria de l'Educació	<ul style="list-style-type: none"> - Difusió de l'experiència pilot implementada a l'escola El Carmel durant el curs 2006-2007: objectius, metodologia, procés i resultats. - Reflexió sobre com es podia vincular l'activitat a l'assignatura de Teoria de l'Educació: finalitat de la proposta, objectius bàsics, tasques a realitzar per part de l'alumnat. - Establir del tipus d'avaluació. Es va acordar avaluar a partir de l'assistència als centres, l'elaboració d'una memòria i les activitats a l'aula. I, a més, es va determinar que la participació i la correcta realització de l'activitat suposaria un guany de dos punts sobre l'aprobat.

Referents de la Fundació Adsis i del Consorci d'Educació de Barcelona	<ul style="list-style-type: none"> - Vincular de la proposta de la Facultat amb els objectius de les entitats: articular un projecte comú. - Establir uns objectius compartits i consensuats. - Aclarir el paper de cadascuna de les parts implicades durant el procés d'implementació del projecte. - Acords inicials, tot i que flexibles, sobre les qüestions logístiques (número de centres en els que participarien els amics i amigues de la lectura, temporalització, etc.).
Coordinació de la Universitat	<ul style="list-style-type: none"> - Establir el contacte amb els referents de cada entitat. - Articular les exigències de cadascuna de les parts implicades. - Afavorir l'intercanvi d'informació entre partners (fer de "pont"). - Encarregar-se de les qüestions més logístiques a partir de la col·laboració dels referents. - Contribuir a que el projecte esdevingui quelcom compartit i adaptat en el que es reflecteixin tots els punts de vista i opinions. - Encarregar-se de la organització inicial del projecte (distribució dels participants, traspàs de la informació recopilada a les entitats, solventar les dificultats que sorgeixen, contribuir a agilitzar el procés d'incorporació de l'alumnat als centres, etc). - Participar en l'acompanyament i el seguiment dels i les alumnes (de forma presencial a través de visites i entrevistes periòdiques als centres o bé via correu electrònic). - Contribuir a la optimització del projecte durant la seva implementació a partir de visites als centres, l'observació, la reflexió i la posada en comú amb els altres agents. - Aportar elements de valoració i reflexió entre els agents implicats (referents generals i professorat universitari). - Col·laborar en la organització i gestionar la realització dels diferents actes, trobades i reunions. - Escoltar i recollir la opinió de les persones més directament implicades en la pràctica (amics i amigues de lectura, coordinadors/es, amics i amigues grans, mestres...).

Després d'aquesta fase de planificació i de treball entre els diferents agents, s'inicià la implemtació del projecte. Aquesta posada en pràctica, malgrat s'ha vist sotmesa a algunes modificacions - sobretot pel que fa referència al nombre de centres, d'alumnes i de professorat implicat-, ha mantingut algunes constants en el procés que tot seguit detalllem.

2.3. Oferta de l'activitat als alumnes universitaris

Durant el mes de setembre i una vegada iniciat el curs acadèmic s'explica el projecte als alumnes de primer curs de l'assignatura de Teoria de l'Educació: els antecedents, els objectius que es volen assolir, la finalitat a partir de la qual s'articula la proposta, la metodologia emprada, les tasques que han de fer els voluntaris, com es treballaran

determinats aspectes a les classes de teoria i, finalment, quin sistema d'avaluació es seguirà. Un cop realitzats aquests aclariments previs es fa la oferta de centres als alumnes: un total de vuit centres d'Educació Secundària dins el projecte *Èxit*, i dos centres d'Educació Primària dins el projecte *Una altra lectura*. Amb aquesta oferta diversa pel que fa a horaris i a ubicació es vol facilitar la participació dels alumnes de la Facultat. Tot l'alumnat interessat pot triar a través d'un sistema de preferències i d'opcions entre els diferents centres.

Una vegada es presenten els voluntaris, des de la coordinació s'assignen els centres i es distribueixen els alumnes, tot procurant respectar les opcions escollides. Després d'aquesta organització inicial el professorat comunica la distribució als participants, s'inicia un període per possibles recol·locacions i, finalment, s'informa a les entitats sobre com ha quedat la ubicació dels i les alumnes.

2.4. Implementació de l'experiència

Una vegada distribuïts els alumnes s'inicia la fase d'implementació del projecte que presenta quatre moments clau: la presentació de centres i entitats, el reforç de la lectura, el seguiment del procés i el treball en la classe de Teoria de l'Educació.

- *Presentació de centres i entitats*

El primer moment es dedica a fer el contacte inicial entre l'alumnat universitari i les entitats i centres educatius amb els que s'anirà a col·laborar. De manera general, tot i que es presenten força variacions en funció de les característiques dels centres als que es vinculen els alumnes, podem destacar alguns trets comuns d'aquestes primeres trobades. Hi assisteixen totes les parts implicades: els alumnes que faran d'amics i amigues de la lectura, els referents de les entitats i dels centres educatius, el professorat de la Facultat i la coordinadora. Es realitzen tantes reunions inicials com centres participen a l'experiència, i la dinàmica que es segueix a cada sessió manifesta un esquema comú: presentació del centre educatiu i/o de l'entitat, presentació del projecte i de la situació concreta en la que s'anirà a participar i, finalment, la presentació dels referents dels centres educatius.

Aquestes primeres sessions resulten determinants per dos motius bàsics. En primer lloc, perquè l'acompanyament i la presentació contribueixen a reduir angoixes en els participants. No podem oblidar que els voluntaris són alumnes de primer curs amb una experiència educativa com a docents generalment inexistent, la qual cosa sovint provoca incertesa, inseguretat i pors que només es superen amb la pràctica i el

recolzament. En segon lloc, aquestes trobades faciliten la vinculació dels participants als centres amb els que col·laboraran, tot establint un vincle amb els referents directes que esdevindrà bàsic pel bon funcionament del treball diari. Tot plegat fa que els alumnes de la Facultat siguin reconeguts en la comunitat educativa, el que pot contribuir a potenciar la seva responsabilitat, motivació i seguretat.

- *Reforç de la lectura*

Un cop els amics i amigues de la lectura es troben ubicats s'inicia el servei: el reforç de la lectura. Aquest es realitza de maneres diverses en funció de diferents variables: el centre, la dinàmica de treball, els alumnes, la ratio, etc. Però tot i aquest nivell de variació i, tal com passava al punt anterior, podem destacar algunes constants.

Pel que fa a la distribució i organització, en tots els casos procura que el número de nens i nenes per cada amic i amiga de la lectura sigui reduït. D'aquesta manera es permet dur a terme un treball pedagògic individualitzat atenent a les necessitats específiques de cada alumne de primària o secundària. D'altra banda, també es potencia que els agrupaments de lectura siguin estables en el transcurs de les sessions, la qual cosa resulta determinant perquè es puguin establir vincles afectius i s'origini una relació basada en la confiança. La metodologia de treball que empen els alumnes de la Facultat és un dels elements més variables i que més depèn de cada situació concreta. Algunes parelles llegeixen lectures facilitades pels mestres, altres aprofiten per llegir tot allò que proposen els propis lectors, també es donen casos en que són els amics i amigues de lectura qui preparen els materials per als seus alumnes. Tot i que el professorat de la Universitat facilita algunes directrius, es considera que la flexibilitat i l'adaptació als destinataris, així com la creativitat dels voluntaris s'han de potenciar pels efectes positius que se'n desprenen. A més, cal tenir en compte tant la diversitat que presenten els destinataris del servei –en termes de procedència, edat i necessitats educatives–, com les diferències en el propi context en que es realitza el reforç de la lectura.

- *Seguiment del procés*

En aquest punt cal destacar un conjunt d'accions de la coordinació del projecte que resulten fonamentals en la implementació i la pròpia optimització de l'experiència. D'una banda, considerem com a seguiment les visites periòdiques que realitza la coordinadora als diferents centres. Aquestes trobades tenen diferents funcions que no podem obviar. En primer lloc, serveixen per recolzar i oferir suport a l'alumnat de la

Facultat. Durant aquestes visites, la coordinadora aprofita per demanar com va tot; s'ofereix la possibilitat de que els amics i amigues de lectura exterioritzin els seus dubtes i s'intenta solucionar-los conjuntament. En definitiva, es facilita la comunicació i l'intercanvi de tot allò que per als participants resulta rellevant. En segon lloc, aquestes visites també afavoreixen que els referents dels centres valorin el desenvolupament de l'activitat, tot contribuint així a l'avaluació de l'experiència. Finalment, cal incloure dins el seguiment la resolució de dubtes i dificultats que realitzen tant el professorat universitari durant el transcurs de les seves classes, com la coordinadora a partir de la comunicació via correu electrònic.

- *Treball en la classe de Teoria de l'Educació*

Dins aquest apartat considerem les activitats que porta a terme el professorat a l'assignatura de Teoria de l'Educació. Tot i que a vegades es fa difícil destinar espais de temps a treballar específicament sobre l'activitat dels *Amics i amigues de lectura*, algunes sessions es dediquen a tractar qüestions relacionades amb continguts propers a l'experiència. La dinàmica més estesa durant aquestes sessions de treball segueix el següent esquema: a partir d'un interrogant els alumnes treballen en petit grup tot expressant i contrastant les diverses vivències, i a continuació, es posa en comú amb la resta dels companys, reflexionant i discutint sobre la qüestió en concret. També cal destacar que una de les sessions finals de l'assignatura és destinada a valorar l'experiència a partir de la formulació de sis preguntes bàsiques: 1) Què estic aprenent? 2) Què valoro positivament? 3) Què em sembla millorable? 4) Com va la relació personal amb els infants? 5) Com va la feina de la lectura? 6) Altres comentaris. En aquest cas, els amics de lectura de forma individual escriuen les seves respostes, i posteriorment s'inicia un temps de debat col·lectiu.

2.5. Avaluació de l'experiència.

Tot i que aquesta fase de l'experiència ja ha quedat dibuixada, creiem convenient aturar-nos per a detallar concretament com s'avalua l'experiència durant el seu transcurs. Per a la valoració i l'anàlisi del projecte resulten primordials les aportacions de cada una de les parts participants, de les quals es recullen les percepcions i opinions sobre els punts forts i els punts millorables a partir de diferents instruments.

- Amb els *referents de les entitats* es porta a terme una avaluació constant del projecte a partir de trobades per a la valoració del funcionament i reajustament d'aquells aspectes que es presenten com a problemàtics.

- Amb els *referents dels centres* es realitzen trobades esporàdiques, a partir de les visites periòdiques, en les que poden manifestar la seva visió, la qual contribueix a millorar el projecte durant el seu transcurs.
- Amb el *professorat universitari*, a partir de reunions realitzades a finals de cada quadrimestre, es valora la vinculació del projecte a l'assignatura i es detecten les qüestions que més destaca l'alumnat.
- Amb els *amics i les amigues de lectura* a banda de valorar l'experiència mitjançant les trobades durant les visites periòdiques, també van oferir la seva visió a partir de la realització del qüestionari a l'aula.

3. Conclusions i prospectiva

La conclusió més evident que podem extreure de l'experiència dels *Amics i amigues de lectura* és que mitjançant la seva implementació tots els agents que hi participen surten guanyant. Tot seguit adjuntem un breu resum dels beneficis que es deriven del projecte presentat.

Pel que fa als estudiants universitaris, l'experiència esdevé en la majoria dels casos el primer contacte amb la realitat; es generen aprenentatges significatius relacionats amb la teoria; s'adquireixen competències, valors i habilitats a partir del seu ús; i, a més a més, es realitza un servei amb utilitat social. Així, considerem que el reforç a la lectura a més d'un servei a la comunitat resulta una activitat de formació molt significativa per als alumnes universitaris, en la qual es posen en joc aprenentatges relacionats amb competències professionals, coneixements pedagògics i habilitats personals, socials i cíviques.

D'altra banda, amb els nens i nenes que reben el servei s'intenta que visquin l'experiència escolar com un guany a la vegada que se'ls ofereix una atenció individualitzada. En molts casos, el fet de tenir un amic o amiga de lectura pels nois i noies és quelcom motivador i positiu. I, és a partir de la relació que es construeix que sorgeixen possibilitats educatives molt potents.

La Universitat, a partir de l'experiència, ofereix als seus alumnes una oportunitat formativa integral amb projecció social. També guanya presència a la societat, disminueix la distància entre la pròpia institució i la realitat i comparteix un projecte amb altres actors socials amb tot el que això implica.

La resta d'entitats col·laboradores ofereixen ajuda, coneixements, recursos i suport a la Universitat, però a la vegada també obtenen un recolzament "extra" que es concreta en aquest cas en el reforç de la lectura.

Finalment, amb tot el vist fins ara, podem afirmar que a nivell global si hi ha un tret que caracteritza aquesta experiència és la reciprocitat. El fet que diferents agents treballin conjuntament per assolir un objectiu comú contribueix a unificar esforços i recursos. A més, es propicia el treball en xarxa i el suport amb tot el que aquest requereix i comporta. Les relacions de partenariat al projecte s'estableixen entre les facultats implicades, les escoles receptores del servei i les entitats que han facilitat la vinculació entre les escoles i la universitat. Aquest treball conjunt entre agents, creiem que s'ha de guiar al menys per dos principis: 1) els principals beneficiats de l'acció han de ser els alumnes, tant de les escoles com de les Facultat; 2) totes les institucions que participen en el procés han de fer alguna aportació al conjunt i totes han d'obtenir guanys per poder realitzar millor els objectius que li són propis.

A partir de la nostra experiència, creiem que per tal de dur a terme un bon treball en xarxa cal tenir presents al menys tres aspectes: el disseny cooperatiu del projecte, la connectivitat i organització, i la realització d'un servei acurat.

- *Disseny cooperatiu del projecte.* Encara que cada una de les entitats participants en un projecte té els seus propis objectius i, fins i tot, en alguns casos han pensat de quina manera s'hauria de desenvolupar l'acció, es imprescindible poder dissenyar conjuntament cada una de les fases del projecte. D'aquesta manera s'harmonitzaran les necessitats de cada institució i a la vegada es podrà enriquir la proposta d'activitat. Aquest moment demana una forta dosi de flexibilitat i d'obertura a la manera de ser de cada institució.
- *Connectivitat i organització.* No és possible desenvolupar un projecte d'aprenentatge servei sense destinar recursos a la connectivitat interinstitucional i a la organització de cada una de les fases. Això significa temps destinat a aquesta funció. Les escoles que reben el servei han de tenir algú de referència pels contactes externs i per a la organització interna. Les institucions que fan de pont han de dedicar esforços a la funció de connexió i organització. Finalment, la institució que aporta els alumnes que realitzen el servei –les Facultats– han hagut de reservar part de la dedicació d'una persona a realitzar aquesta feina. El volum d'alumnat que s'ha mobilitzat ho ha fet del tot imprescindible. En definitiva, sense una inversió en connectivitat i organització és quasi impossible realitzar una experiència de cert volum. De tota manera, es bàsic buscar una gestió àgil i senzilla que no suposi una

complicació per a la vida quotidiana de les institucions. S'han de buscar maneres sostenibles de mantenir l'experiència. Això suposa ser realistes a l'hora de dissenyar l'activitat i seriosos a l'hora de dur-la a terme.

- *Realització d'un servei acurat.* Les experiències d'aprenentatge servei han de funcionar, però a més han de funcionar amb un alt nivell de qualitat. No pot ser excusa el voluntariat ni la complexitat de l'organització per oblidar la necessària qualitat del servei que s'ha d'oferir. Cal vetllar per a que els alumnes universitaris siguin seriosos a l'hora de dur a terme el servei: assistència, puntualitat i preparació de l'activitat. I cal vetllar per a que tinguin les condicions que els permetin realitzar el servei amb garanties d'èxit. En definitiva, s'ha de fer el que calgui per a que els nois i noies rebin un bon ajut.

En referència a la prospectiva, a partir del que hem pogut observar durant la posada en pràctica del projecte, pensem que els reptes que se'ns presenten de cara al futur oscil·len en tres direccions fonamentals: impacte, implementació i institucionalització.

- *Impacte del projecte.* Ens referim a la voluntat de determinar quins són els efectes que provoca aquesta pràctica educativa: quin és l'impacte en els estudiants universitaris, quin és l'impacte en els nois i noies que reben l'ajuda, què representa per els docents universitaris, per les entitats i centres educatius i, finalment, per la comunitat que rep el servei.
- *Implementació del projecte.* Considerem com es pot millorar el procés de posada en pràctica de l'experiència durant el seu transcurs. En definitiva, com optimitzar el projecte a partir de la seva implementació successiva, mitjançant la instauració de vies d'anàlisi, de reflexió i d'avaluació continuades.
- *Institucionalització del projecte.* Com fer una proposta sostenible per la institució impulsora, per les entitats col·laboradores i per tots els agents implicats. Malgrat els projectes innovadors solen agafar empena al principi, es imprescindible establir les condicions organitzatives per aconseguir que perdurin en el temps.

4. Bibliografia

BARBER, B.R. (2000). *Un lugar para todos*. Barcelona: Paidós.

BAUDRIT, A. (2000). *El tutor: procesos de tutela entre alumnos*. Barcelona: Paidós.

- CONILL, J. Y CROCKER, D.A. (Edits.) (2003). *Republicanism y educación cívica. ¿Más allá del liberalismo?* Granada: Comares.
- DEWEY, J. (1971). *Democracia y educación*. Buenos Aires: Losada.
- EYLER, J. y GILERS, D.E. (1999). *Where's the Learning in Service-Learning?* San Francisco: Jossey-Bass.
- FURCO, A. y SHELLEY, H. B. (Eds) (2002). *Service-Learning: The Essence of the Pedagogic*. Greenwich: Information Age Publishing.
- FURCO, A.: *El impacto educacional del aprendizaje-servicio. ¿Qué sabemos a partir de la investigación?* <http://www.me.gov.ar/edusol/publicaciones.html> (Consultada: març de 2005).
- HONNET, E.P. y POULSEN, S. (1989). *Principles of Good Practice in Combining Service and Learning*, (Wingspread Special Report). Racine, Wis.: Johnson Foundation.
- JACOBY, B. (Comp.) (2003). *Building Partnership for Service-Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- JACOBY, B. (1996). *Service-learning in Higher Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- KAYE, C. B. (2004). *The complete guide to service learning*. Minneapolis: Free Spirit.
- KENDALL, J.C. (Comp.) (1990). *Combining Service and Learning* (Vol I), Raleigh (North Carolina): National Society for Internships and Experiential Education.
- MARYLAND STUDENT SERVICE ALLIANCE (1995). *Spinning Interdisciplinary Service Learning Webs: A Secondary Education. Approach*. Maryland State Department of Education.
- MINISTERIO DE EDUCACION DE LA NACION (Programa Nacional Escuela y Comunidad) (2000). *Guía para emprender un proyecto de aprendizaje-servicio*, República Argentina. http://www.me.gov.ar/eyc/publicaciones/pdf/modulo_1.pdf (Consultada: juny 2005).
- MINISTERIO DE EDUCACION DE LA NACION (Programa Nacional Escuela y Comunidad) (2000). *Escuela y Comunidad*, República Argentina. http://www.me.gov.ar/eyc/publicaciones/pdf/modulo_2.pdf (Consultada: juny 2005).
- MINISTERIO DE EDUCACION DE LA NACION (Programa Nacional Escuela y Comunidad) (2000). *Los proyectos de intervención comunitaria y el Proyecto Educativos Institucional*, República Argentina. http://www.me.gov.ar/eyc/publicaciones/pdf/modulo_3-2.pdf (Consultada: juny 2005).

MINISTERIO DE EDUCACION DE LA NACION (Programa Nacional Escuela y Comunidad) (2001) *Herramientas para el desarrollo de proyectos educativos solidarios*, República Argentina.

http://www.me.gov.ar/eyc/publicaciones/pdf/modulo_4.pdf (Consultada: juny 2005).

NATIONAL AND COMMUNITY SERVICE TRUST ACT DE 1993.
http://www.learnandserve.org/about/service_learning.html (Consultada: novembre 2004).

NSLC(National Service learning Clearinghouse), What is service-learning?
<http://www.servicelearning.org> (Consultada: març 2005).

OVEJERO, F.; MARTÍ, J.L. y GARGARELLA, R. (Comp.) (2004). *Nuevas ideas republicanas*. Barcelona: Paidós.

RHOADS, R. A. Y HOWARD, J. (Eds.) (1998). *Academic. Service-Learning: A Pedagogy of Action and Reflection*, (New Directions for Teaching and Learning, nº 73), San Francisco: Jossey Bass.

ROCHE, R., (1998) "Aprendizaje-servicio y prosocialidad" en AAVV, *La solidaridad como aprendizaje*, Buenos Aires,:Ministerio de Educación de la Nación, pp. 10-19.

SERVICE-LEARNING 2000 CENTER (1996). *Service learning Quadransts*. Palo Alto: CA.

TAPIA, M. N. (2001). *La solidaridad como pedagogía. El aprendizaje-servicio en la escuela*. Buenos Aires: Ciudad Nueva.

TOCQUEVILLE, A. (1990), *La democracia en América* (2 vols). Madrid: Aguilar.

TOPPING, K. (2001). *Peer Assisted Learning. A practical Guide for Teachers*. Cambridge: Brookline Books.

TOPPING, K. (1988). *The peer tutoring Handbook. Promoting co-operative Learning*. Cambridg:, Brookline Books.

TOPPING, K. I EHLI, E. (1998). *Peer Assisted Learning*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

5. Interrogants per al debat

Creiem que l'experiència que presentem planteja una sèrie de qüestions al voltant de les quals es podria iniciar un debat:

- Quina hauria de ser la responsabilitat social de la Universitat?
- Com els centres d'educació superior donen resposta a la dimensió professional i ciutadana dels seus estudiants?

- Quina és la implicació de l'alumnat universitari en el seu procés de formació?